

List za koristi delavskega ljudstva. Delavci so opravičeni do vsega kar producirajo.

This paper is devoted to the interests of the working class. Workers are entitled to all what they produce.

PROLETARCA

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office at Chicago Ill. under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 2146 Blue Island Ave.

"Delavci vseh dežela, združite se".

PAZITE!

na številko v oklepaju ki se nahaja poleg vašega naslova, prilepite naga spodaj ali na ovitku, Ako (127) je številka tedaj vam s prihodnjo številko našega lista poteče naročnina. Prosimo ponovite jo takoj.

Štev. (No.) 126.

Chicago, Ill., 8. februarja (February), 1910.

Leto (Vol.) V.

Pozor agitatorji!

Našim zastopnikom in vsem tistim, ki iščejo novih naročnikov za "Proletarca" naznanjamo, da dobi vsakdo, ki pošlje pet novih celoletnih naročnikov, roman po imenu DŽUNGEL zastonj.

Pošurite se! Džungel je velika povest, v lepo vezani knjigi. Če hočete imeti drugi teden to povest, ki je zajeta iz delavskega življenja in spisana po znanem soc. avtorju U. Sinclairju, tedaj pošljite novih naročnikov in knjiga se vam pošlje zastonj na vaš dom.

Hočete knjigo Džungel zastonj?

Splošen pregled.

Kdo podpira avstrijsko monarchijo? Nezavedno ljudstvo, ki je podobno ameriškim nezavednežem, ki podpirajo ameriško plutokracijo.

Pri zadnjih volitvah na Angleskem so liberalci dobili večino mandatov, dasi se je število glasov skrčilo! Socialistični glasovi so se pa pomnožili in socialisti so priborili en mandat več.

Na Angleskem se bo torej vladalo v znamenju kapitalizma. Angleski narod je volil za kapitalistično sužnost, logično mora biti s s užnjostjo tudi zadovoljen.

V Zanesville, Ohio toži neka ženska svojega soproga - umetnika za ločitev, ker se je skazal kot pravi pohotnež. V pohotne namerne je izrabljala modele. Ta umetnik odločno trdi, da ni socialist, ker hočejo socialisti vničiti družinsko življenje.

Da imamo v Ameriki najboljši bančni sistem, dokazuje bankrotiranje banke "Citizens National Bank v Evansville Ind. Vlagateljji bodo zgubili \$1.400.000.

Ali naj obžalujemo te vlagatelje?

Zakaj?

Saj ameriško ljudstvo noče državnih poštnih hranilnic, v katerih bi bil denar varno naložen.

Gospa Keppel v Londonu je ravnokar dobila v dar po J. Pierpont Morganu en milijonek vrednih delnic trusta za jeklo in železo. To žensko morajo povabiti povsod, kamor zabaja kralj. Ako jo ne povabijo, odreče kralj svoj poset.

Ali se naj kdo čudi, če socialisti trdijo hudobno, da so taki nastopi "svobodna ljubezen."

John D. Rockefeller, mlajši je šel med reformatorje. Uničiti hoče belo sužnost.

Stari in "pošteni" John pa upa, da bo njegov sin s tem odvrnil od njegovih izkoriščevalnih manipulacij na industrielnem polju ljudsko pozornost.

Trust za olje je kupil ves naravni plin v West Virginiji, ki je baje vreden \$200.000.000. Trust mora nekam z dobičkom. Zato kupuje industrijo za industrijo. Kje bo konec?

V revoluciji? Ali v razlastenju kapitalistov mirnim potom in v obratu industrij za splošno ljudsko dobro?

Ena ali druga pot! To bo prihodnost razkrila.

The Portland, Oregon, Journal je prinesel vest, da so zaprli zasebnega uradnika, ker je svojemu delodajalcu ukradel \$27. Uradnik je izjavil pred sodiščem, da plača za hrano in stanovanje \$21. in da delodajalec zahteva, da se čedno oblači.

Ta mladenič - tat je še vseeno boljši človek kot tisti, ki ga je prisilil, da je ukradel.

Meščanski moralisti bodo pa rekli: Mladeniču ni bilo treba krasti. Odpovedal bi bil lahko delo in šel delat kam drugam.

Seve, lahko bi bil odpovedal delo brez centa v žepu, da bi kasne-

je poginil gladu za plotom, da tisti, ki ga izkoriščajo, še toliko lažje sedé na prvih cerkvenih sedežih in polnih loneih mesa.

Naravno je, da bo človek kradeč, ki noče na ljubo kapitalistom skočiti v reko.

John Hayes je delav v neki opekarni v Virginiji. Delo je ponehalo in John je bil na cesti brez centa v žepu. Ko je iskal delo, so ga zaprli zavoljo vagabondaže. Po prestani kazni so ga po zakonu poslali tje, od koder je prišel. Iskal je delo in policija v Catskillu ga je zopet aretirala zavoljo vagabondaže, ker ni imel potrebnega drobiža v žepu. Dobil je 6 mesecev. Po prestani kazni so ga zopet aretirali zavoljo vagabondaže, ker je iskal delo in mu prisodili tri mesece. Pri zadnji aretaciji je bil njegov edini imetek - oguljeno sv. pismo. Človek, ki nosi po takih skušnjah in nesrečah še sv. pismo v svojem žepu, stoji na višjem moralnem stališču kot tisti, ki so ga aretirali in sodili. Ko pride John iz zapora, ga čaka zopet zapor. Družba ga je obsodila v dosmrtno ječo, ker je zakrivil edino hudodelstvo - rodil se je kot siromak.

Fej taki družbi!

Časniki prohibicionistov (ljudje, ki hočejo z zakoni zabraniti vživanje opojnih pijač: piva, vina in žganja), poročajo, da je "pošteni" in stari John D. Rockefeller daroval pet milijonov dolarjev, da se v Virginiji in Floridi ustanovijo prohibicionistični časniki, da v obeh državah nastane boj za prohibicionizem, ki se ima kasneje zanesti tudi v druge države.

Mi se ne varamo, da je stari John radi tega odvezal svojo dobro rejeno denarno mošnjo, da bi splošno pozornost odvrnil od kaj drugega. Ako se ljudstvo prepira glede prohibicionizma - največje bedastoče, kar jih je rodila današnja doba, tedaj se pusti ljudstvo ponižno odirati po trustu za olje in drugih kapitalistih.

Z zakoni se ljudstvo ne prisili do splošnega vzdržavanja opojnih pijač. To je neumnost. Zato je treba zvgoje.

Sploh bi bilo pametno, če bi Američani imeli šolo, kako je treba piti. Američan, pa tudi Anglež ne bo okusil opojne pijače po cel teden. Kadar pa prične piti, pa spi je v enem dnevu več žganja in piva, kot ga spijejo vsi šnopsarji ene vasi na Kranjskem tekem enega tedna. To je fakt.

Kedar so pa Američani okusili mačka z vso grozoto, tedaj pa obljubijo, da toliko intoliko dni ne bodo okusili opojnih pijač in se vsaki dan veselé, da kmalu poteče obljuba, da si kupijo novega mačka.

Ako je prohibicionistom res do tega, da zgrinejo hudodelstva iz človeške družbe, potem naj primerjo za ušesa v prvi vrsti milijarderje, ki so največji kriminalci sedanje dobe.

Zadnji teden so sumili Tafta, da je napovedal vojno, odprto vojno vsem trustom.

To sumnjo pa odločno odklanja od sebe ponočni čuvaj kapitalistov.

Mi nismo nikdar dvomili o tem, da Taft ne bo ubil kapitalizma. Saj Taft tudi kaj tacega zvršiti ne sme. Ako bi se spozabil tako daleč, da bi snedel besedo, katero je dal ljudem, ki so ga posadili na prestol, rekli bi ti ljudje, da je figa moč.

Pa tudi kaj takega ne zahtevamo od Tafta. Trusti so postavno rojeno dete kapitalističnega razvoja, in ljudi, ki so predsedniki ameriške plutokratske republike, vendar ne moremo siliti, da naskočijo kapitalizem.

Podpirati kapitalizem in razdijati truste je pa utopija, navadna in gola domišljija. Kapitalizem se ne da z najvišje stopnje razvo-

ja potisniti nazaj na prvotno stopnjo.

Taftu se kot zagovorniku trustov ne more odrekati pameti.

"Svobodna" Amerika ne more živeti brez policije. Nikjer v norbeni deželi na svetu ne krpa policijski duh tako obširno na vseh pojavih in stvarih kot pri nas: v "najsvobodnejši deželi."

Vprašanje: je li za človeka koristno, da pije opojne pijače, je rodilo že take bedastoče, da bi kamenje jokalo.

Ker se ljudje nočejo odvaditi pijače, se jih hoče z zakoni priučiti "treznemu" pijačevanju.

Seve, ne sme zvršiti to potom poduka! Policija naj podučuje.

V Haverhillu, Mass. v mestu ameriških mislecev je vstal mož, ki misli rešiti to vprašanje. Walter S. Hogson se imenuje ta duševni velikan. Z zakoni hoče odpraviti pijačevanje.

Njemu je to igračka, kot je bila igračka Kristofu Kolumbu, da je jajce postavil na ost. Predlagal je, da gostilničar sme le vsake tri ure natočiti gostu pijačo.

Na daljnem zapadu je pa nek drug velem iznašel "uspešno" sredstvo.

Po njegovem nazoru bi moral vsak pivec napraviti izpit, koliko prenese. Za izpit pa dobi knjižico - nekaj pos, koliko prenese. Gostilničar pa sme njemu le toliko natočiti vsak dan, kolikor je vknjiženo, da prenese.

Kdor zdaj ne verjame, da živi mo v največji blaznici, temu ni pomagati.

Franklin A. White, strokovnjak na Harvard univerzi za dietiko, trdi, da vsak delavec lahko živi z 20c. na dan zelo udobno. Ljudje danes radi tega potrebujejo več, ker žive narobe. Po nazoru Whitea so kornuzna moka, umetno maslo, enen sirup, posebno pa slaniki in krompir najbolj tečna hrana.

Temu strokovnjaku priporočamo, da prične sam tako živeti. Seve je potrebno, da si najprvo poišče delo v plavžu. rudniku ali premogokopu. Ko bo imel delo, naj pa je umetno maslo, slaniki, krompir, kornuzna moka in enen sirup. Tako življenje mu priporočamo za leto dni. Ako pa "učeni" strokovnjak s poskusom noče dokazati, da so njegove trditve nezgodbitna resnica, tedaj ga pa smatramo za navadno reklamno trobilno ameriških kapitalistov ali pa za agenta izdovalec ponarejenih živil.

Uradno poizvedovanje o previljenju delavcev v Yorku na Angleskem dokazuje, da užije neizučeni delavec 29 odstotkov manj hrane kot kaznencev v ječi.

V Ameriki se do danes še niso uvedla taka uradna poizvedovanja. No, pa razmere niso tukaj nič boljše kot na Angleskem. Dokler je dandanes človek pošten, se ne briga država za njega, temveč ga prepusti kapitalistom, da ga izrabljajo in izkoriščajo poljubno. In če človek ne more prenašati teh muk in postane tat ali celo morilec, tedaj pa država takoj po očetovski skrbi za njega.

Iz tega zopet sledi logično, da je kapitalistična država orodje veletatov in veleroparjev, ki se za človeka brigajo še le takrat, ko postane majhen tat.

Ker pa vsi revni ljudje nimajo talenta za tatvino, priporočamo vsem revnim ljudem, da se združijo in organizirajo. Ako se vsi revni in pošteni ljudje združijo, jim bo igračka vzeti veletatovom in veleroparjem moč v državi in ustanoviti človeško družbo, v kateri ne bo treba krasti in ropati nikomur.

Zopet nov milijarski trust. Trustanom se je posrečilo združiti vse kapitaliste, ki se pečajo z dobavo bakra. Neki gospodarski list poroča, da znaša kapital tega trusta 1-2 milijardi dolarjev.

Trustjanski kralj Morgan je ze-

lo navdušen za nov trust in obljubil je, da bo financiral novo podjetje.

Vsak nov trust ali več trustov v enega pospešuje razdor med trustjanskimi kralji in vlado, ki mora biti navezadnje vsled osredotočenja podjetij tako velik, da mora priti do odločitve med obema faktorjema.

In takrat bo pa proletariat nastopil svojo dedščino.

V deželi neomejenih čudežev ne kraljejo le ozemlja, nepregledne šume, železniške sisteme, patente, marveč tudi reči, o katerih bi še tat v Evropi ne sanjal, da se jih spleča ukrasti.

V Lancaster-u, Pa. je neki kmet dal kovati konja s patentiranimi podkovi. Ko je drugo jutro hotel vpreči konja, je opazil, da je nek dolgoprstnež ukradel patentirane podkove. Kmet se je začudil, da mu ni ukradel tudi konja.

No, kmet naj se ne čudi. Morada, enkrat kasneje ukradejo tati v cilindru in fraku kmetu s konjem in njegovim posestvom. Take tatvine smo že doživeli. Ne bila bi prva, pa tudi ne zadnja v kapitalistični družbi.

Madriz, novi predsednik Nikarague izjavlja, da bo vse strogo kaznoval, ki so obsodili Američana Cannonna in Groceja kot paturja na smrt. Dal je nekaj osebe aretirati.

Vse je pa navaden diplomatčen trik, ki ima pomagati dvema: Vladi Zdr. drž. in Nikaragui.

Na Španskem so zaprli več častnikov, ki so hoteli strmoglaviti liberalno vlado. Klerikalcem ni všeč liberalna vlada, dasiravno se prav nič ne loči od klerikalcev, ker se tiče gospodarskega vprašanja in delavcev.

Klerikalci so navarno nasprotniki vsake revolte napram vladi, dokler se pod vlado masté in debelé. Kadar jim pa vlada vzame najmanjši privilegij, takrat pa pohlevni in zakon ljubeči klerikalci takoj priporočajo, če je treba tudi krvavo revolucijo.

Klerikalci so klerikalci. Nimajo zastonj tega imena.

Blazne slavnostne pojedine ameriških milijonarjev posnemajo že tudi v Evropi.

Neki Kessler sila bogat človek v Londonu je priredil pojedino za 30 ljudi, ki je stala petnajst tisoč dolarjev. Dvorana je bila spremljena v krasno severno pokrajino. Sredi dvorane se je dvigal med umetnim ledom severni tečaj. Stene so pokrivala smežno bele kizantene. Natakariji so bili oblečeni kot Eskimi. Stole in mize je pa pokrivala umetna snežna plast.

Tako žro kapitalisti! Kako pa vi jeste delavci, ki si morate vsak grizljež kruha zaslužiti v potu svojega obraza??!

SODRUG EUGEN DEBS

bo obdrževal javna predavanja:

V soboto, dne 12. febr. ob osmi uri zvečer v **Cleveland, Ohio.**

V nedeljo, dne 13. febr. ob osmi uri zvečer v **Steubenville, Ohio.**

V ponedeljek, dne 14. febr. ob osmi uri zvečer v **Youngstown, Ohio.**

V soboto, dne 19. febr. ob osmi uri zvečer v **Allegheny, Pa.** Predavanje se vrši v Carnegie Music Hall.

V ponedeljek, dne 21. febr. ob osmi uri zvečer v **Reading, Pa.**

Vsem slovenskim delavcem, ki so zmožni angleškega jezika, priporočamo, da grede poslušati najboljše socialističnega govornika v Ameriki.

Sodrug! Priporočajte hrvatskim delavcem "Radniško Stražo," edini hrvatski socialistični list v Ameriki. Naročnina \$2. na leto. Naslov: 1209 W. 18 Str. Chicago, Ill.

Bojkot mesa.

Marsikdo misli, da bo bojkot mesa zadela mesarske kralje? Kaj še?

Z delavske mize je tudi v Ameriki že zginilo meso, ne da bi se jim bilo treba prostovoljno vzdržati mesa. Kmalu bo tako kot v Avstriji.

Ako se hoče zadeti mesarske kralje, je treba že drugih sredstev kot bojkota. Ako se bojkotira meso, bodo mesarski kralji naravno manj proizvajali. In posledica? Odpustili bodo delavce iz klavnice in mesnice. V prvi vrsti bodo trpeli delavci. Mesarski kralji bodo vzlic bojkotu živeli udobno in razsipno. Tekom let so izprešali toliko milijonov iz ameriškega ljudstva, da se jim ni treba bati prihodnosti.

Že v mejah današnje družbe se lahko pride v okom izsesavanju ameriškega ljudstva po mesarskih kraljih. Ako se to izsesavanje že popolnoma ne da odstraniti, se pa vsaj lahko omeji.

Vsaka državna zbornica naj sprejme zakon, da meso, divjačina, ostrige, jajca, zaklana perutnina in ribe ne smejo ležati več kot trideset dni v ledenici.

Vsako večje mesto naj osnuje občinsko klavnico in mesnico in naj preskrbuje občane z mesom in mesnimi izdelki.

To bi pomagalo več kot sto bojkotov.

Današnji bojkot pa mesarjem direktno koristi. Živino bodo pokupili, po ceni, češ, nihče ne je mesa. Meso bodo pa obesili v ledenice in čakali, da se poleže razburjenost. In imeli bodo dvojen dobiček.

Zadnje sredstvo je pa, da pošlje zvezno sodišče mesarske kralje za nekaj let v ječo, ker so z zaroto podražili meso. Vsaj tako pravi zvezni sodnik Landis. Seve bi ječa ne po cenila mesa, a vseeno bi bila pa dobra lekcijska za mesarske trustjane.

J. L.

Kdo je kriv draginje mesa?

Mesarski kralj Swift se je izrazil: "Ljudstvo živi preveč razkosno (luksurijsno); zahteve po lepih kosih mesa so vedno večje. In drugi mesarski kralj Armour je dodal: "Mesa se ne producira toliko, kolikor ga pa ljudje zahtevajo." K ti dvojici se je pa pridružil še katoliški nadškof Ireland iz St. Paula, Minn., in po božno vzdihnil: "Mi uživamo preveč mesa, zato je tako drago." (Nadškof je nedvomno mislil sebe in uživlje svoje vrste.)

Mesarski trust dolži ljudstvo in farmerje. Prvo, da preveč mesa poje, a zadnji da zredijo premalo klavne živine. Mesarji na drobno dolže obratno trust, tarif in železnice. Ljudstvo, ubogo, izžemano delavsko ljudstvo pa trdi popolnoma upravičeno, da ne uživa dosti mesa - posebno "boljših" kosov in izrekov v mesnicah da kupuje proketo malo, kajti cena teh kosov ne odgovarja zaslužku povprečnega delavca.

Tisto "ljudstvo" torej, ki poje najlepše dele goveje živine in prešičev, je "higher up" v razredu kapitalistov, gotovanov. Kaj vedo Swift, Armour ali kakšen nadškof, kako se hrani proletarsko ljudstvo!

Trditve, da produkcija mesa ne dosega zahtev odjemalcev, je tudi debela laž. Mesarski trust ima po vseh mestih, kjer so večje klavnice, velikanske ledenice, v katerih je naloženega tisoče in tisoče ton mesa. To meso - goveje, prešičje, bravina in perutnina - leži na ledu večnih po več mesecev. Čemu ta postranska zaloga mesa? I zato, da čaka ugodnih cen na trgu! To je tisti "trick" mesarskih baronov, da poljubno dvigajo cene odjemalca, a ob enem potiskajo nazaj prodajalca klavne živine, farmerja, kteremu zopet poljubno narekujejo kupne cene.

Mesarski trust grabi profit; železnice, ktere prevažajo živino in

Kapitalistični umori.

Mlini Mamona meljejo.

Zadnji teden so se zopet izvršili štiri veliki kapitalistični umori. V jednom samem tednu je bilo zopet na štirih različnih krajih umorjenih 189 delavcev.

31. jan. v Primero, Colo., eksplozija plinov v rudniku "Colorado Fuel and Iron"-kompanije. Rezultat: 75 rudarjev umorjenih.

1. feb. v Drakesboro, Ky., eksplozija plinov v Browder-rudniku. Rezultat: 35 premogarjev umorjenih.

2. feb. v Palau-rudniku v državi Coahnila, Meksika, eksplozija plinov. Rezultat: 68 premogarjev umorjenih.

5. feb. eksplozija plinov v rovu "Jefferson & Clearfield Coal & Iron"-kompanije v Ernestu, Pa. Rezultat: 11 premogarjev umorjenih.

Med žrtvami je spet veliko tudi slovenskih premogarjev.

Tako se vlečejo krvave številke. Toliko da je izpuhtela gorka kristolsterih mezdnih sužnjev na morišču Mamona v Cherry, - že puhti sveža kri proletarska na novo!

In ljudje se čudijo - časopisi imajo svoj "futer" o "nesrečah" - in solzavo sožalje, kajpada! - kapitalisti molče in prestevajo profit - a kapitalistični moloh pa žre in žre brez prestanka.

Včeraj tu, danes tam - strahom čakamo, kje bo jutri.

Profit je več kot pa življenja delavcev! Zato pa delavci umirajo, in bodo umirali posamezno in v manjih ter velikih skupinah - dokler bo obstal profitni sistem! Delo, ki bi imelo nositi srečo in blagoslov, je danes prokletstvo!!!

obratno mesarske izdelke, grabijo profit; državnih mesogledi in drugi "strokovnjaki" v nadzorovanju mesnih jestvin, hočejo podkupnino; mesarji na drobno gledajo zopet za profit - na celi vrsti vse je za profit! Ljudstvo je pa ogoljufano dvakrat: prvič drago plača, drugič pa dobi preležano, sprinjeno in večkrat smrdečo meso, kterega ne bi človek jedel niti za stonj, ko bi vedel, kakšne lumparije se vrše v klavniceh in ledenicah.

Tako se vrtila mašina. Glavno in največje zlo cele draginje je - **sveti profit!**

POZOR!

V soboto večer, dne 12. febr. t. l. priredi soc. stranka v Cook Countiju veliko maškarsko veselico v 7th. Armory Hall 33 Str., in Wentworth Ave. Začetek ob 8 uri zvečer. Ustopenina 25c. od osebe.

NAŠ TISK.

"Svobodna Misel," decemberska številka. Vsebina: Osebnina in družabna higijena. - Ivan Lah: Genealogija Hlrea. - Občan Jeglič, katoliški škof in knez, pornograf? - Pismo Amabedova (konec). - Mirja Mihajlovna: Ida Črtica. - Razno.

Vsak sodrug in somišljenik bi moral čitati in razširjati jedino protiklerikalno revijo "Svobodna Misel". Naročnina za celo leto štiri krone (80 centov). Naslov: Svobodna Misel, Praga, Vinogradi, Češko, Avstrija.

Sodrug Frank Petrič, zastopnik "Proletarca" bo obiskal v kratkem rojake na Zapadu: Indiana, Kansas, Colorado i. t. d. Njemu naj se izroča stara in nova naročnina in uravna vse zadeve, tiče se "Proletarca" in slov. soc. organizacije v Ameriki. Naše somišljenike se prosí, da mu grede na roke.

Podpirajte socialistično časopisje! Naročajte, šitajte in širite "Proletarca"! Priporočajte hrvatskim delavcem "Radniško Stražo".

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.
IZHAJA VSAKI TOREK.
Lastnik in izdajatelj:
Jugoslovanska delavska tiskovna družba v Chicago, Ill.

Naročnina: Za Ameriko \$1.50 za celo leto, 75c za pol leta. Za Evropo \$2 za celo leto, \$1 za pol leta.
Opisi po dogovoru. Pri spremembi številke je poleg novega naznaniti tudi STARI naslov.

PROLETARIAN

Owned and published EVERY TUESDAY by
South Slavic Workmen's Publishing Company
Chicago, Illinois.

Glavno Slovesne socialistične organizacije v Ameriki.
Joe Josih, President;
John Petrich, Secretary;
Frank Mladic, Treasurer.

SUBSCRIPTION RATES: United States and Canada, \$1.50 a year, 75c for half year. Foreign countries, \$2 a year, \$1 for half year.

ADVERTISING RATES on agreement.

NASLOV (ADDRESS):
"PROLETAREC"
2146 Blue Island ave. Chicago, Ill.

Dani se!

Večkrat se naseljeni delavci pritožujejo, da strokovne organizacije v Ameriki niso tako čvrste in krepke kot v Evropi, dajši so delavci organizirani v večjem in obširnejšem številu.

Ako to trditve damo na kritično rešeto, najdemo le malo jedra v nji. Do danes v plačah in delavniku evropske organizacije še niso dosegle toliko kot ameriške. V socialni zakonodaji so pa dosegli več evropski delavci.

V enem imajo pa kritičarji, oziroma so imeli prav. Ameriški vodje so bili do danes skozinkoz konservativni. Bile so med njimi res posamezne izjeme, ki pa niso imeli moči vplivati na spremembo taktike. Ali brutalni nastop kapitalistov v zvezi s sodišči, je prišel zadnja leta vplivati na mišljenje organiziranih delavcev v splošnem. Z druge strani so pa visoke cene za živila spametovale marsiktere, ki je sanjal še o harmoniji med delom in kapitalom.

Me Donald predsednik organiziranih premogarjev za državo Illinois je rekel te dni na zborovanju premogarjev v Indianapolisu: Konvencija naj imenuje odbor, ki ima stopiti v dogovor s bratovskimi organizacijami železničarjev, da se jih privede v vrsto, če pride do industrialnega štrajka za zboljšanje položaja.

Kako se danes štrajka? Kedar štrajkajo premogarji, takrat železniške organizacije prevažajo stavkokaze (skebe), kedar pa štrajkajo železničarji, takrat mi kopljemo premog za skebe, ki so nadomestili štrajkujoče brate. Ja čas je, da spremenimo in uredimo taktiko po naši potrebi."

Me Donald je s temi besedami povedal, da so stari nazori — vsaka organizacija za sebe — premislili in se umikajo novim. Seveda, ni s tem rečeno, da bodo že jutri vse delavske organizacije eno mišljenje glede taktike. A značilno je, da se taki nazori rodé v organizacijah, katerih delavci pripadajo k strokam, ki so neobhodno potrebne za obstoj moderne človeške družbe.

Brez obrata, premoga, luči ne more obstati moderna družba. Tudi v Ameriki nastaja s vsakim dnem večje nasprotstvo med delom in kapitalom. In delavci pričenjajo umevati, da med njimi in kapitalisti zija širok in nepromotljiv prepad, da so interesi delavcev povsem različni od kapitalističnih. In to nasprotstvo bo naraščalo z vsakim dnem, ki mora slednjič prineči odločilno bitko med delom in kapitalom.

Kje in kedar je bitka pričela, ne more povedati nihče. V Ameriki ali v Evropi? To so danes še sama ugibanja. Mi vidimo, da se za to bitko pripravljajo povsod. Združujejo se kapitalisti, a dani se povsod v delavskih vrstah. Vrše se majhni predboji, praske med predstražami, parcelni in lokalni splošni štrajki in izprtja.

Vsak štrajk — dobljen ali izgubljen — vsako izprtje, budi le zavest med delavci, odpira jim oči, da spoznava svojo silo in moč. Z druge strani se pa uče, da med

delavci in kapitalisti ne more obstajati prijateljstvo, ker sta si oba razreda sovražna in nasprotna kot ogenj in voda. Dani se!

J. Z.

"KRITIKOM!"

Vsaako, kdor danes lahko da pred svoje ime dr.—erki pl. tako ne more postaviti pred svoje ime, ker so imena s predčrkami pl. zelo redko sejana med Slovenci — si domišljuje, da je s črkama dr. pridobil pravico soditi vsa umetniška dela, ktere stvarijo pojedinci v slovenskem narodu, kot so imeli svojedobno pravico soditi roparski vitezi slovenske tlačane.

To je bolezen! Vzgojna in domišljava bolezen. Ljudje, ki imajo pred svojim imenom dr., si domišljajo, da lahke sodijo talente in ženije, dasi ne morejo ločiti talenta od ženija, in niso sami ne eno ne drugo.

Hodili so nekaj let v šolo, kot se rokodelski učence učijo nekaj let rokodelstva. Po dovršeni šoli pa hočejo — dasi so ostali glede svoje in splošnih strok duševni pritlikavci — soditi delo talentov in ženijev, kot hoče soditi pritlikavi rokodelski pomočnik delo samouka — talenta, ženija.

Bolni nazori med slovenskimi olikanci morajo naravno roditi le bolno šepavo kritiko o duševnih delih talentov in ženijev. Patentirani dr. slovenski kritiki so zašli že tako daleč, da trdijo, če je ženij izklesal iz kamna umotvor — boginjo Venero, da v drugič ni več umotvor, če se enkrat izklesje iz kamna Venero, kot jo je izklesal prvič. V tej kritiki se zvali vsa plitkost slovenskih dr. kritikov. In ti ljudje so še tako smeli, da ponosno trdijo v svet: pišemo kritiko, da poboljšamo talente in ženije.

Med temi smežli, ki niso talenti in ženiji, ki imamo spričevalo, da so hodili mnogo let v šolo je tudi dr. L. L., ki hoče spokorit Cankarja, s svojo pritlikavo kritiko v "Dom in Svetu", s katero dokazuje določno, da čevljev soditi ne more vsak kopitar.

Dr. L. L. hoče Cankarju vsiliti, kaj naj piše, kakšni naj bodo njegovi umotvori. Smešno! Dr. L. L., ki se ne zaveda, da ženij hodi svojo pot, da ne gleda na levo in desno, hoče poboljšati ženije po svojem okusu! Če se pa ženij ne uklaniti, ga pa denuncira, dasi bi mogel vedeti po njegovih dovršenih študijah, da ženij vzlic denunciacijam hodi svojo pot. Saj o Kristu mu bo to znano.

In dr. L. L. je padel res tako nizko v kritiki o Kurentu, kjer Cankarja po svoji domišljiji in slepem strankarstvu denuncira avstrijskim oblastim za anarhista.

Taka podla kritika o umotvoru je res mogoča le v pritlikavem narodu. Če bi gospod dr. L. L. živel v dobi Krista, bi tudi njega denunciral za nevarnega anarhista, ktereja je treba pribiti na križ. In to bi izvršil, ne da bi ga pekla vest, svest si, da je pomagal pokopati ženija in farizejstva do moči in veljave.

Kako nizek in plitek je dr. L. L. v svoji kritiki, dokazuje najbolje, da je v enem odstavku napisal, da Cankarju manjka popolnoma pozitivnih idej, iz njegovih spisov zeva nasproti velika praznosta, v drugem odstavku pa trdi, da so Cankarjeve misli popolnoma anarhistične. Ali ni anarhizem pozitivna ideja? Mar je anarhizem praznosta?

Ako je anarhizem praznosta, je logično praznosta tudi socializem, tudi liberalizem in klerikalizem — praznosta je vsaka svetovna ideja. Ni moja naloga, da bi kot socialist učil "veleučeneņa" doktorja kritičarja, kaj je anarhizem. Priporočam mu pa spise anarhistov v proučevanje, da v prihodnji kritiki zopet ne bo osmešil patentirano doktorstvo.

Ni me sram povedati odprto, da Kurenta še nisem čital. Ali iz kritike, ktero je napisal "veleučeni" doktor črpam, da je Cankar v Kurentu fotografiral mogoče doktorjeve tovarise — klerikale, ki s slabo glasbo vlečejo slovenski narod za nos, ker je gospod kritičar tako hud.

Nevedno dr. L. L. ni tako strog, posebno če je treba oceniti proizvode, ktere je založila Katoška Bukvarna. In to da misliti. To pove, da se dela pesnikov in pisateljev ocenijo s strankarskegr

stališča, da kritičar razmrevati vsakega neusmiljeno, ki ni za privesek njegovi stranki. Taka kritika pa vodi do klinkarstva. Klika ocenjuje in mrevari, klika pripo-roča ali odklanja dela pesnikov in pisateljev, klika izdaje leposlovne časnike in odloči glede smeri, struje in gradiva. In to je slovenski narodni greh, krvaveča rana našega naroda.

V Ameriki sodijo leposlovna dela s povsem drugega stališča. Tudi tukaj imamo novostrojkarje: Jack London, Upton Sinclair in drugi. Ti novostrojkarji so večinoma socialisti. V svojih delih slikajo življenje takšno, kakršno je. Bijačo grehe bogatinov in današnje družbe. Vzlic temu jih pa kritičarji sodijo nepristransko in leposlovni listi (magazini), ki so lastnina kapitalistov, se trgajo za njih dela. V Ameriki sodijo umotvor kot u-motvor. Politično prepričanje ali svetovno naziranje pisatelja ne vplivata na kritičarja. In to je pravilno.

Ako se dela umetnikov sodijo s strankarskega stališča se prizna vsakega mazača, ki je popaekal platno umetnikom, prave umetnike pa mazačem.

In na Slovenskem bodo kritičarji kmalu tako daleč, ako se pri sestavi kritičnih spisov ne otre-sejo slepega in strastnega strankarstva. J. Z.

Ako meni boss danes poviša pla-ča za 5 procentov, a jutri mesar, grocerist, prodajalec obleke itd. istotako poviša ceno živčju in drugim potrebščinam za 10 procentov, tedaj moja plača ni povišana, temveč je faktično — znižana za 5 procentov. Če sem rečimo jaz gospodar klavnice in me obide "veliko usmiljenje", da povišam delavcem plačo za 5 procentov, a na drugi strani podražam meso za 10 procentov, tedaj doblim onih 5% v dvojni meri nazaj. Zgube ni torej nikakršne, pač pa še — nov dobiček. Zapopadete? Tako delajo kapitalisti na celi črti. Tako sistematično se znižavajo plače dan za dnevom, leto za letom, med tem ko mislijo delavci, da so — povišane. Nepremišljeni, otrpnjeni, tje- vendanzivičei mezdni sužnji se veselijo in ploskajo "dobrim časom" kadar jim boss zviša plačo. A pri tem pa ne pomislijo, da morajo plačevati povprečno še enkrat več za živčž in obleko kot prej. Kakšno korist imajo torej od povečane mezde? O, ko bi delavci — izkorističani, teptani in od jutra do večera varani delavci samo malo pomislili!

Nadškof Ireland, milijonar - naslednik siromašnega Nazarenca, ki ni imel kam položiti svoje glave, je nedavno poveljeval umrlega kronanega krovloka v Belgiji, Leopolda. Kralj Leopold, ktereja ne izbrisni krvavi čini v Congu so pretresli vse civilizirani svet, je bil poleg ruskega "očke" največji kronani hajduk svoje dobe, javni vlačugar in imetelj — debele denarne mošnje. In to je ravno, kar je navdušilo nadškofa Irelanda kakor tudi papeža, da ga pereta in poveljujejeta po smrti! Ker je imel rejeno mošnjo, je bil kralj kljub vsem svojim zločinom — dober katoličan! O sveta, sveta, čez vse sveta denarna mošnja! — Requiescat in pace — denarna mošnja!

Župan v Indianapolisu je po časnikiški poročilih sklenil zvezo z lokalnimi cerkvami v svrhu kontroliranja ondotnih salonov. Po njegovem ukazu morajo baje vsi gostilničarji ob nedeljah zapreti svoje gostilne in iti v cerkev, a duhovniki imajo pa igrati vlogo policajev in gledati, da so gostilne res zaprte. Mi težko verjame-mo, da je kaj takega mogoče. Ako je pa to le resnica, potem je to škandal vseh škandalov in kruto žaljenje ameriške ustave! Najbolje bi bilo, da kompetentni faktorji temu županu odmah preišečo možnost, kajti revaž se je naj-brž zmešalo!

"Clevelandska Amerika" obde-luje v dolgih klobasah delavsko vprašanje. Obdeluje ga po znanem v klerikalnih listih že stokrat pre-mletem receptu apostola "krščan-skega socializma" dra. Kreka, You bet — krščanstvo bo pa rešilo de-lavstvo mezdne sužnosti! Ako urednik "Cl. Amerike" še ne ve, ka-klo klerikalizem pod bannerom

"vete vere" osrečuje delavstvo in proletarijat vobče, naj gre v Španijo in tamkaj dobrodo pro-učil delavski "paradiž". Prepriča-ni smo, da bo potem drugače sodil v delavskem vprašanju.

Povodom štrajka delavcev pri Standard Steel Car Co. v Ham-mondu, Ind., je šerif ondotnega countija, Grant, zaprisegel v Ho-bartu, Ind., šestdeset mož, kteri so imeli kot pomožni šerifi skrbeti za "mir in red" v okolisu štrajkar-jev. Ko so pa može zvedeli, v kakšno svrhu jih hoče šerif po-rabiti, se jih je petdeset naenkrt odreklo policijski službi in odšlo domov. Šerif Grant se je nato žal-karstno okraju ni mogoče dobiti deputy - šerifov, ker brez izjeme vse prebivalstvo simpatizira s štrajkujočimi delavci. — Jasni se, jasni!

"Rev." James Kage, pastir dvo-nožnih ovac v Oak Parku, Ill., je v zvezinem zaporu v Leavenwort-hu, Kans., radi ponarejenja jeden-dolarskih bankovev. Ovee so se prvi hip vsled začudenja križale in tužno blejale, da s pomočjo ad-vokata rešijo "prečastitega" lo-pova. Bedaste ovee! Ne morejo živeti, da jih ne bi kdo mazel in strigel. Pa glej spaka: ne prosijo boga, da bi pomagal popu, raje iščejo pomoči pri advokatu ...

Časniško poročilo se glasi, da se je nek nemški baron oženil s 50 ženami razkropljenimi od jednega konca dežele do drugega. Ta bar-on je pravi kapitalist: — mono-polizirati hoče ženske. Seveda žlahtni baron je strašni nasprot-nik socializma, kajti socializem, pravi on, bi razdril — rodbine!

Chikaško zvezino sodišče zopet nastopa proti mesarskemu trustu. Takih sodnih procesov smo že ta-kol navajeni, da jih več ni vredno omenjati. Pravosodna komedija! Prosimo vas, kdaj je še vrana vrani izkljuvala oči?!

Poleg drugih špezialitet živimo danes tudi v dobi cementsa. Ni ču-da torej, da imajo kapitalisti srca, a delavci pa glave iz — cemen-ta.

Seattle, Wash, 18. jan. V nedeljo, 16. t. m. bil je med nami v Seattle znani Mehikanski revolucionar — socialist Gutierrez de Lara, in govoril na shodu istega dne. Velika dvorana se je napolnila do zadnjega prostora tu-kajšnjih socialistov, kateri so ga vsi navdušeno pozdravili, ko je stopil na govorniško mesto, in mu aplavdirali skozi ves, dve uri tra-jajoči govor. De Lara je pojasnil mnogo iz zgodovine Mehikanske vlade in ondotnih razmer proletar-jev in intelektualnih boriteljev proti Diazovi avtokratični, krvoločni vladi in tamošnjih roparskih kapitalistih sužnodržcih. Dejal je, da je bil dvakrat prijiet in areti-ran po ukazu Diaza od ameriške vlade in pahnen v ječo, kjer je mogel vsega skupaj blizu tri leta predsediti zato, ker se je boril za pravice in svobodo zatiranega naroda v Mexiki. Nad 80 ubežnikov je že ameriška vlada vrnila nazaj v Mexiko, je dejal, kateri vsi so zapadli smrti na Diazovih vislicah. Diaza vsi ljudje v Mexiki sovraži-jo razum 58 kapitalistov, sužno-držcev. Volilno pravico je imelo po-ustavi 15.000 ljudi, mesto, da bi jo po pravici moralo imeti tri milio-ne ljudi. Ko se je silo odpravi-la telesna sužnost v Mexiki, so ondotni kapitalisti s pomočjo vlade odvzeli s silo zemljišča nasel-jencem; enkrat je bilo nad 4.000, drugič 6.000 ljudi umorjenih, ker so branili pred veleroparji svoje dom, dom od pradedov. Vse to se je vršilo v imenu Boga in sv. cerkve. Vsi tisti ljudje, ki so zgubili svojo posestvo in kar ni bilo u-morjenih, so postali mezdni su-žnji, in so od pričetka dobivali \$3 na dan, kasneje pa, ko so se delavne moči množile, so jim pa plačo zniževali od \$3 do 25 ct. Mi-nimalna plača je sedaj 40 ct. na dan. Cerkev, je dejal De Lara, je bila ves čas na strani avtokratične vlade in je še danes na strani za Diazovo morijo in klanje zatira-nih ljudi, farji pa delajo na vse moči, da obrdže ljudi duševno su-žne, nezavodne za rimsko mra-

šnještvo. Rad bi vedel, je šaljivo pripomnil De Lara, ali je Taft, ko je bil na obisku pri Diazu pohru-stal 30 funtov težkega pirana — tudi v imenu boga. Ječe so v Mexiki vedno polne intelektualnih boriteljev za eman-cipacijo trpinčenja naroda, ki zdi-huje pod krvoželjnim tiranom Di-azom. De Lara je jako energičen in aktiven delavec za socializem, za-to so ga pa tudi preganjali in drž-žali po ječah, ker nevstraheno bi-ča in slika gnjili in kurumpirani današnji red, Mehikanski kakor ameriški, kar je res sramota 20 stoletja. Le naprej sorug De Lara, ni smo s teboj!

V Seattle je bilo lansko leto 852 oseb aretiranih brez povoda, 650 od teh bilo jih je popolno po ne-dolžnem aretiranih, za katere poli-cija ni mogla nobene obtožbe po-dati. Aretirani so bili seve le slab-o opravljene delavci, sumljivi poli-cijci za "nevarni element". Po obravnavi na policiji in 24 urnem, ali tudi več zaporu, bili so izpuš-čeni. Ostalih dve sto je bilo ob-toženih malih pregreškov, in pre-jeeli malo kazni, ali pa tudi bili o-proščeni, ker policija ni mogla med njih časom bivanja v ječi, nič slabega poizvedeti od njih.

25. in 26. m. m. v Božiču bilo je aretiranih 90 oseb, (Drugi are-tiranci niso pristeti temu številu) mislim da zato, ker so svoj zaslu-žek pustili v mestu, in preveč sa-lone "cenili". Človek, če se natrka ameriške strupene brozge, ni le samo bolan, ampak se strezni v ječi in mora povrh tega še \$10 ka-zni plačati. Če je oženjen, seveda še več.

Neki delavec, ki preživlja ženo in družino z delom svojih rok, se je vpiljanil na plačilni dan, bil je a-retiran in kaznovan na policiji za \$100 globe. Sodnik J. B. Gardon je dejal, da taka kazni ni prevelika za človeka, ki zanemarija družino. Sodnik Gardon pa menda ne ve, da je s tem povzročil revni družini še toliko večje pomanj-kanje.

Ameriški policisti si menda vsi ki misli, da ni nič manj kakor ru-ski car. Pred par tedni sta dva policaja, Me. Grath in Tom Walsh streljala za bežičim mladim Ital-jancom Portopilom ker se je baje nekaj preveč usiljeval nekemu de-kletu. Portopil je čez par tednov od kroglice zaret v hrbet v bolniš-nici, po hudih mukah umrl. Poli-caja trdita sedaj, da sta streljala v zrak, in da je nekdo drugi v ti-stem trenutku ustrelil na Italijana, pričé so pa potrdile, da isti čas ni bilo nobenega človeka med bežičim fantom in policajema. Italijanski konzul v Seattle bode sedaj zadevo naznanil italjanski vladi. Ameriški policaj je prelen, da bi tekel in ujel bežičega, nar-več ga raji ustavi s kroglo. To ni prvi slučaj v Seattle, kar je meni znano. Mesto Seattle vzdržuje 302 teh loveev za — nered.

"Grand Jurij je m. m. v Seattle 8 policajev in tri saržne suspendi-ralo od službe, ker se je dokazalo, da so kolektirali denar od prostet-utk, da so smele na skrivnem prakticirati svoj "business" po hotelih, katere pa niso plačevale, so jih pa takoj aretirali. Šef poli-cije pa sedaj sprejema one poli-caje nazaj v službo. Policaji so iz-javili pri "Grandjurij", da so imeli tako naročeno iz glavnega stana.

V King County sodišču v Seat-tle, bilo je 15. t. m. 36 parov za-konskih ločitev. To je največje število v King County na en oan. Pa vsaj vendar nimamo še socializma kateri pravijo, bode rušil zakon.

Toliko "Slavonjanov" še ni-kdar ni bilo skupaj v "City hall" kakor 15. t. m. Šef policije, Irving Hard, je poklical več policajev skupaj, ker se je resno bal, da ta "druhal", kakor jih je imenoval, uprizori kake izgrede. Stvar je bila namreč ta:

Dne 13. jan. je neki Tomviš prav pošteno naklestil nekega Po-poviča zaradi tega, ker je Popo-vič pred enim letom ves čas ob času štrajka v Predwell rudniku v Douglas Island, Alaska, pošiljal skabe tja z namenom, da bi uni-čili oni štrajk od W. F. of M. in kjer so bili po največ Slovani upo-sleni in istočasno na štrajku. Dal-matinci so bili tako razjarjeni nad garjevim Popovičem, ko so zvedeli kje je, da so kar od kraja pridrili skupaj na policijo, in bi ga bili ubili, da so ga dobili v ro-

ke, da mu ni šef dal dva varu-ha, ki sta ga potem spremila na kolodvor. Sodnik na policiji je to-žitelj kakor toženca oba kazni o-prostil. Najbrže je sam privoščil tožitelju, da je zaslužil kar je staknil.

Otroke stariši v Seattle ne sme-jo kaznovati s klofot, ali tako, kakor neporedne otroke stariši ka-znujejo na kmetih, čudo toraj ni, da so otroci po mestih toliko bolj izprijeni, kakor na kmetih, ker jim celo sodišče daje potuho. Ne dolgo tega, ko je neki oče klofut-nil svojega 11 let starega sina pred hišo na ulici. Na to je bil aretiran in obsojen na policiji na \$100 globe. Kdo bi dvomil, da ni bilo sodniku več za \$100. kakor za neubogljivega paglavca? Mo-jmnenje ni, da bi morali otroke ka-znovati s pretepavanjem. Zavedni stariši vedo za boljše sredstvo.

Dne 11. jan. bila sta na policiji v Seattle kaznovona T. Iwamoto in H. Koyama dva Japonca vsaki na \$50 globe, ker sta imela brez dovoljenja samokrese v žepu. Drugi slučaj; strome. Drugi dan po-tem bila sta pa aretirana Harry Wheaton in T. A. Roe ker sta no-sila v žepu, in pretila z njim na-basane revolverje in sta opravljala skabsko delo svichmanov. Poli-ciji jih je javil unijski štrajkar avitchman in sta bila seveda tudi aretirana. Ko so železnični oficia-li zaznali za to vest so takoj iz-poslovali na policiji, da so jih ta-kol izpustili iz zapora, brez sod-nijske obravnave, brez kazni, jima dovolili nosit samokrese, nabasa-ne revolverje in brez sodnijskega dovoljenja. Nepotreben vsak ko-mentar.

Po novem letu je Lucius Pascal Sagesse, prejšnji katoliški far, o katerem sem že svoječasnoro-čal v Proletarec, ki je "farja" vr-gel v staro šaro in se oženil ter potem odprl svoj "moving pictu-re" gledališče v Seattle in dela sedaj denar, da je grdo. Ko sem šel slučajno memo njegovega gledališča in opazil njegovo ime nad ustopom gledališča, sem iz rado-vednosti ustopil vanj, in našel na-tlačeno polno ljudstva v njem. Mrs. Sagesse, prejšnja aktresa katero je "poročil" je sedela pri-piani, igrala in pela. Enkrat pri vsakem ponovnem performenu pa tudi on pristopi za par minut in pojeta oba v italijansčini. Sagesse ima uposlene tri druge osebe, da mu pomagajo. On namerava sedaj vpisati, po želji nekega večjega gledališča v mestu, igro o svojem romantičnem življenju, kjer bode sam in sopraga sodelovala pri vprizoritvi igre.

Iz škofije se ni nič več čulo o njegovem vkrepu. Morda sprevi-dijo, da je boljši da kar molče. Nič drugega nimam več dodati o njih, kakor sem jih že prej na-slikal, kakor more biti to, da sta srečna in delata denar, vesele in svobodno življenje. Kdo jima bo-de zavidal?

Skozi ljudsko delavsko posre-dovalnico za službe v Seattle, je zadnjih šest mesecev prejelo del 25,671 oseb. V tej posredovalnici se oddajajo službe brezplačno. Po časnikiški objavi so dosedaj v državi Washington 13 osebam vzeli življenje na vislicah. Tudi v slo-venski javnosti naj ostane to pri-bito.

Iz celega tega dopisa vsak čit-tatelj lahko sprevidi, kako potre-ben bi bil že — socializem. Tista angleška prislovica, ki jo socialisti tolikokrat ponavljajp, bode tudi tu na mestu, glasi se: Vi ste slepili (farji in kapitalisti) mnogo ljudi mnogo časa, mnogo ste jih slepili vedno, ampak vi ne morete slepiti vse ljudi, vse čase, in ta čas prihaja.

J. Š.

SLOVENSKI DELAVCI!
Naročajte knjigo Upt. Sinclaira:
"DŽUNDEL"

največji socialni roman 20. sto-letja. Knjiga je pred kratkim izšla v slovenskem prevodu in se že razpošilja.

Cena s poštno vred \$1.25.
Naroča se pri upr. "Proletarca", 2146 Blue Island ave., Chicago, Illinois.

Ste že obnovili naročnino "Proletarca"? — Če jo še niste, stori-te to takoj, da se vam ne ustavi lista.

ENA IN DVA.

Nagajka si je obrisal z modrim predpasnikom mastne ustnice in obrito brado in se naslonil na mizo. Par obrazov je gledalo vanj, in Nagajka je prišel naglo govoriti:

Spominjam se prav jasno dni, o katerih vam hočem pripovedati, dasi je minilo že dvajset let. Kako sem zabel v ono dolgočasno in morilno gajbico, ni zanimivo. Vstopil sem namreč pri knjigovodu Grimčarju v uk. Mojster moj je bil človek velike postave s precejšnjim, naprej molečim treblom. Bil je popolnoma obrbit, kakor kak duhovnik, in surovega značaja. On je bil precej imovit, ker je godeloval po svojih starših nekaj tisočakov, katere je vedel množiti na ta način, da je posejeval denar na obresti od petdeset do sto odstotkov in zaostalih obresti obresti.

Njegova delavnica je bila majhna, štirikotna luknja. Na eni strani je bilo okno, ki je puščalo vanjo svetlobo, toda tudi neprijetni duh, ki navdaja dvorišče. Na policah ob steni so ležali zaprašeni zaboji papirja in knjig, največ molitvenikov z zlato obrezo. Grimčar je tudi razpečeval molitvenike, velike in male, z zlato obrezo in navadne, z božjimi podobami in s podobami svetnikov ter slabe svinčnike in peresa.

Dela ni imel posebnega. Noben njegov učence ni postal knjigovez. Vežanje koledarjev, molitvenikov in knjig nabožne vsebine — to je bilo vse. Vstajati sem moral zarana ter pomesti delavnico in prodajalno, prinesiti vodo, umiti in obrisati okno, pripraviti pitno vodo ter osnažiti orodje. Pometal ni osnažil sem površno, ker me ni nihče nadziral. Ob sedmi uri je prihajal mojster surdček po brinjavev na kar sem moral po zajutrek. Po zajutrek sem hodil v neko gostilniško kuhinjo, kjer so me dobro poznali kot "malega knjigoveza" in se šalili z menoj.

Potem sva delala do dvanajste ure. Imel sem poleg okna dolgo, pobarvano mizo, kjer sem zgibal tiskane pole molitvenikov, ki so prihajale iz tiskarne. Mojster je rezal z mašino, zlatil platnice ter barval. Navadno sem bil tako truden in zaspan, da sem se komaj držal na nogah. Delal sem vedno eno in isto. Najprvo sem zgibal velike pole, potem sem jih sešval. Roke so se mehanično premikale, oči strmele v mizo kakor otrple. Časih se je glava utrujena nagnila na prsa, oči so se zatislile in naslonil sem se na mizo. Roke so se premikale še nekaj časa mehanično in potem tudi polagoma obstale.

"Vidiš trota, zopet dremlje!" je zahrumel za mojimi hrbtom mojstrov glas. "Poglej, kako šivaš!" Istrga mi delo iz rok in para zrahljane šive.

"Vedno ti roji kaj neumnega po glavi, le delo ti ne diši." Temu je sledilo par gorkih zausnič, in potem sem nadaljeval svoje delo hitro in neprestano. Pred očmi se mi je vrtele, roke so me v pregibih bolele in glava mi je lezla navzdol.

Na ozkem dvorišču, tlakovanim z neenakimi kamenimi krogliami je bilo pušto in prazno. Visoko zgoraj na nasprotnem zelenkastem zidu se je lovilo solnčni žarek. Časih so se odprla bela vrata v nasprotno zidu ter se je pokazala starka s sklado pomij v rokah, ki jih je zllla sredi dvorišča. Vsaka ura je bila večnost. Vlekla se je brez konca in kraja. Vsak četrt ure sem slišal biti v zvoniku cerkve tam nekje zadaj.

Ko je zazvonilo poldne, sem moral mojstru po kosilo. V pol, časih četrt ure sem se vrnil, spehan in lačen. Kadar sem bil zelo lačen, sem vstopil v kako zadušljivo vežo, vzela od mojstrovega kosila dva, tri kose. Juhe se nisem dotaknil, ker sem se bal onesnažiti žlico. Potem sem trepetal po vsem telesu strahu. Časih je potem mojster godrnjal, da je vedno manj kosila, rekel pa vendar ni ničesar. — Jaz pa sem hodil kosit v gostilno. V veži me je na okrogli mizi čakalo v veliki skladi malo juhe, krompirja, časih tudi salata. Ob eni uri sem bil zopet v delavnici, zroč na pušto in umazano dvorišče, zgrabajoč pole, živajoč in zopet zgrabajoč. Ob sedmi uri, časih tudi pozneje, je

mojster odšel, jaz pa sem prižgal luč in delal naprej . . .

Delal! Ne. Kadar ni bilo mojstra v delavnici, sem poskočil vesolja, odprl okno, vzela stol in sedel. Potem sem navadno zaspał z odprtimi očmi kakor zajec. To mi je delo tako dobro, da nisem želel ničesar drugega, misleč, da je to najlepše na svetu. O, če bi smel vedno tako sedeti in spati z odprtimi očmi! Ko se je vrnil mojster, me je našel spečega na mizi; zato me je opsoval, in pretepal.

"Tako delaš falot!" . . . je zasoplo kričal.

— Moje življenje se je vrstilo vsak dan enako, tako da sem postal pri živem telesu mrtev. Le trije trenutki v dnevu so bili lepi.

Tam na dvorišču iz belih vrat, odkoder je prihajala štirikrat na dan stara žena s pomijami, je hodila tudi njena hči Mira ter šla mimo mojega okna. Ob osmi uri zjutraj je odhajala, prišla opoldne zopet ter se potem vrnila zvečer. To je bila visoka dama, blondinka, opravljena vedno črno. Tudi njen slannik je bil črn in o-brobiljen s črnim trakom. Bila je zelo lepa ter imela polne kodre, na katerih je po strani čepel slannik. Njen obraz je bil blede in njene oči plave in velike. Ko je šla mimo mojega okna, se mi je vedno nasmešnila in lahko pomigala z glavo. Mnogokrat je šla tudi brez tega pozdrava, nemo mimo okna. Takrat sem bil neizmerno žalosten. Vse je bilo tedaj ničevno, malenkostno in žalostno. Opoldne sem jo čakal v veži, gredoč po kosilo. Prijela me je za glavo in se nasmešnila:

"Greš po kosilo?"

"Da, gospodična Mira!" Potem sem šel tako lahko, kakor srna in vsa utrujenost je izginila. Miro sem ljubil najbolj izmed vseh žensk. Tedaj se te svoje ljubezni nisem zavedal. Na njo sem čakal sleharni dan s težkim sreeom in njenega pozdrava sem bil vesel v dno duše in raje bi prejel sto mojstrovih zausnič, kakor izgubil en sam njen pogled in nem pozdrav z glavo.

Mira je bila blagajničarka v manufakturni trgovini. Oče ji je umrl pred meseci. Živela je z materjo od svojega zaslužka, ki je znašal menda 30 kron mesečno.

Časih je prinesla svoje knjige vezat. Pri takih prilikah je obstala pod oknom ter govorila z mojstrom, in mojster je govoril z njo, toda vse drugače kakor z menoj. Jaz sem jo gledal v blede obraz z zaspanim smehljanjem, dokler ni zagrmel mojster:

"Zijalo neumno! Zopet lenariš?"

Žalost me je obdala in jeza, ker me je ponižal in osramotil pred njo. Strašno bi se maščeval, če bi se mogel. Mira pa me je zagovarjala: "Pustite ga, naj malo počije, revež!" in obrnila se k meni, stegnila roko skozi okno in me poenkala za lase. In bilo me je potem še bolj sram.

To so bili lepi trenutki in pozabil sem na vse drugo. Nekoč je prišla Mira zvečer celo k meni v delavnico in vprašala po mojstru. Sedla je in govorila sva.

"Kakšen je tvoj mojster?"

"Saj ga poznate, gospodična!" Ugriznila se je v ustnice in rekla: "Dobro!" Pri tem je zardele ter se igrala s kravato.

"Ali te pretepa?"

"Tudi!"

"Ali ima denar?" vpraša tišje ter vstane zroča čez me na dvorišče.

"Seveda ga ima!"

Potem je šla. Vse trpljenje tistega dne je vzela s seboj in mojo utrujenost, zaspanost in mojo nevoljo. Verovat sem v njo kakor v Marijo. Kaj bi bil brez nje! Moje trpljenje — zgodnje vstajanje, pozno delo pri luči, mehnično premikanje rok — je osladila ona in mi ga napravila veliko in veličastno. Jasno se tega tedaj nisem zavedal. Bil sem kakor človek, ki je zašel, ki ne zna razločevati slabega od dobrega in ki ne čuti potrebe raziskavanja stvari okrog sebe, temveč vzprejema vse po vrsti, kar polagajo drugi predenj, grenko in sladko in pušto.

Nekega večera me je poslal mojster nenavadno zgodaj domov, dasi smo imeli dosti dela. V veži sem čakal na Miro, da jo ozdravim in vidim, in ker je ni bilo, sem šel na ulico v smeri, od

koder je prihajala. Ni je bilo. Šel sem zopet nazaj in bil sem žalosten, ker je nisem videl. Na dvorišču ni bilo nikogar. Tiho sem stopical po kamenih krogliah in zadrževal sapo, da bi me ne slišal mojster. V delavnici je gorela še vedno luč. Na senci na dvorišču je bilo videti premikanje oseb in trkanje velikih glav, spajajočih se v nepravilen kolobar. Vzel sem tnažlo, ki je stala v kotu na dvorišču med ubitimi posodami ter jo zvalil pod okno. Moj prvi pogled skozi me je onemil.

V delavnici sta sedela drug nasproti drugemu Grimčar in Mira. Mojster mi je kazal hrbet. Potem je vstal, nervozno se premikajoč, pokazal polovico svojega ostudnega, obrtega obraza ter jo poljubil. Hotel sem zakričati, a nisem mogel. Ves sem otrpnil. Vse, kar sem nosil v prsih, se je pogreznilo, je izginjalo. Postalo je pušto in prazno v moji duši. Zopet golo, suho trpljenje, pretepanje, pometanje, mučna zaspanost, zgrabavanje tiskanih pol in živaje in pretepanje in pometanje.

Stal sem na tnali kakor kip. Oči so se izbulile in postale težke kakor svinee, srce je bilo kakor kladivo, vse žilice v glavi so se premikale in trepetale in bile.

"Lopov," sem si mislil. "Deliš mi zausniče, dasi nisem poleg." Telo mi je trepetalo in se treslo; od česa tedaj še nisem vedel. Noge so se mi tresle kakor mrzlične . . .

Prijel je Miro in jo objel. Vzdignil jo lahko kakor perje in položil na mojo mizo ter jo zakril s svojim starim, brezkrvnim, nervozno trepetajočim telesom. Gledal sem jih čisto od blizu, kakor bi jih imel na dlani. Tresel sem se vedno bolj, gledajoč to borene strasti, to sopenje in njen reni obraz z zaprtimi velikimi očmi.

"Lopov!"

Ta trenutek mi je podrl vse. Z enim surovim, brezobzirnim mahljajem je bilo podrt, kar je bilo sezidano v tolikem trpljenju in v tolikih mukah, tako fino in lepo in čisto, da se ni smela približati nobena tuja roka.

Hodil sem nestrpen po veži, hočeč jo počakati. — Po stopnicah je pribegala tridesetletna ženska upadlega lica in krvavih oči. To žensko sem sovražil najhuje v življenju; ne prej ne pozneje nobene tako zelo.

"Kje je kak zdravnik?" je

vprašala zasopla s prosečim, ponižnim pogledom.

"Kaj hočete?" sem odvrnil hladno, gledeč jo satansko.

"Otrok mi umira! Kje je kak zdravnik tu okoli?" ponovila je strastno svoje vprašanje ter me stresla za jopič.

"Čemu bo zdravnik, naj umre," sem rekel. Ženska ni odvrnila ničesar, a njen pogled je bil tako strupen in prodirljiv, da me je pretresel. Pohitel sem za njo na ulico in jo ulovil za roko.

"Peta hiša od tu na desni strani," povedal sem osramočen, ne da bi se ji upal pogledati v obraz ter se vrnil. Med tem so se vrata delavnice v veži nalahno odprla, začul se je šepetajoči in grgrajoči glas mojstra in začumelo je žensko kričo. "Mira!"

Gledal sem jo naravnost v oči. Bila je vsa razgreta in rdeča v obraz, lasje so ji uhajali na ramena in na črni obleki se je poznal prah moje mize . . .

"Ti si videl!" je vprašal mojster z osornim glasom ter gledal v tla. Ona je postala še bolj rdeča in stekla po dvorišču domov. Slišal sem vršenje njene obleke, videl kako je zaloputnila vrata in izginila.

"Ali se ne spominjate ničegospod mojster?" vzkliknem nenadoma in muplujem na črevelj.

Stegnil je roko, prijel me za lase in krepko butnil v zid.

"Hinavec!"

Opotekajoč sem taval skozi vežo na ulico z nešteti električnimi svetilkami in ravnim, gladkim tlakom — a vrnil se nisem več v ono trpljenje.

KAKO SO NASTALE VERE IN BOGOVI?

Ta interesantna razprava iz pod peresa slavnega Ingersola se dobi v slovenskem prevodu sedaj za samo 15 centov! Pišite na izdajatelja IVAN KAKERJA, 1922 S. Laftin St., CHICAGO, ILL.

KODOR HOČE IMETI

dobro obleko najnovšega kroja, okusno in trpežno delo, naj se oglasi pri

MIKE KASTRUN-U, krojač na 1843 So. Center Ave., Chicago, Ill. Izdeluje tudi ženske obleke po vseh krajih. — Pridite in pogledjte!

FRANK UDOVIČ,

EKSPRESMAN

1343 W. 18th Street

pri Blue Island Ave.

CHICAGO, ILLINOIS

Prevaža pohištvo, premog, drva in drugo. Oglasite se pri nem. Oddaljeni rojaki naj pišejo dopisnico.

POZOR! POZOR!

SLOV. SOC. KLUB ŠT. 1

V CHICAGU

priredi letos veliko slavnost

PARIŠKE KOMUNE

Ta slavnost se vrši v nedeljo, dne 20. marca t. l. v veliki hall

NARODNE DVORANE

1802 So. Center Ave.

Na programu bo igrokaz, slavnosten govor, tamburanje in prosta zabava. Natančnejši program se objavi pozneje.

ODBOR.

ČE RABITE EXPRESS

kočljo, seno za živino in sploh reči, ki spadajo v stalno stroko se oglasite pri

W. J. BRENNAN,

1132-1st St.

La Salle, Ill.

TELEPHONE 380 R.

Slovensko-angleška slovnica, slov. ang. tolmač in angl. slovar za samo \$1. — pri V. J. Kubelka, 538 W. 145 St., New York, N. Y.

Importiran starokrajški tobak vsake vrste

za cigarete, pipe in žvečenje. Importirane cigare in cigarete. Vse pristno in po zmernih cenah.

VAC. KROUPA,

1243 W. 18th St. Chicago, Ill.

Halo, Johnny!

Kje si pa bil včeraj? Saj veš kje, tam kjer je največ zabave. Ali še ne veš da je največ zabave v GOSTILNI.

John Košiček,

1807 So. Centre Ave. Chicago, Ill.

Sodrugil! Priporočajte hrvatskim delavcem "Radničko Stražo!"

L. STRAUB

URAR

1010 W. 18th St. Chicago, Ill.

Ima večjo zalogo ur, veriže, prstanov in drugih dragotin. Izvrhuje tudi vsakovrstna popravila v tej stroki po zelo niski ceni.

Obiščite ga!

Društvene regalije, kape, prokramnice, bandera itd.

za slovenska društva najbolje preskrbi

Emil Bachman

1719 So. Centre ave., Chicago, Ill.

Slovenccem in Hrvatom!

namenjamo, da izdelujemo namovstas

obleke, po najnovjšem kroju. Unikato delo; trpežno in hitro. V zalogi imamo tudi razne druge potrebščine, k epa. daji v delokrog oprave — oblač. Pridite in ogledjte si našo izdelbo. Z vsem spoštovanjem

J. J. DVORAK & CO.
UNION CLOTHIERS - TAILORS
525 COOKE ISLAND AVE.

POZDRAV V SEZONI

ŽENINOM I NEVESTAM V NOVOM LETU.

Ženitev je najvažnejši korak v našem življenju, valed tega želi vsak, da mu od tistega dne ostane trajen spomin.

ŽENITOVANJSKA SLIKA, IZDELANA PO

Wilkre

IZKUŠENI FOTOGRAF

je naj primirneja. Zmerne cene in delo naj. bolje.

1438-1440 BLUE ISLAND AVE., CHICAGO.

NA VOGALU 14. PLACE.

TELEFON CANAL 287.

USTANOVljENO 1883.

Izdelujemo obleke po meri po \$20, \$22, \$25.

Prodajemo gotove obleke po \$10, \$12, \$14, \$15.

Imamo veliko zalogo modernih klubukov v najraznovrstnih bojah.

V zalogi imamo tudi veliko zalogo srajc, kravat, jank, spodnjih hlač, opank, i t. d.

Za mnogobrojna naročila se priporoča PRVA HRV. TRGOVINA ZA OBLEKE

JURI MAMEK,

1724 S. Centre Ave., Chicago, Ill.

Zdravljenje v 5 dneh

brez noža in bolečin

Varicocele, Hydrocele

(RAZŠIRANJE ŽIL)

Ozdravim vsacega, kdo trpi na Varicocele, Stricture. Dalje ozdravim nalezljivo zastrupenje, živčne nezmožnosti, vodeno in boleznitličnih se možkih.

Ta prilika je dana tistim, ki so izdali že velike svote zdravnikom ne da bi bili ozdravljeni in moj namen je, pokazati vsem, ki so bili zdravljeni od tucetov zdravnikov brezuspešno, da posejdem je jaz edino sredstvo, s katerim zdravim vspešno.

Za nevspešno zdravljenje ni treba plačati — le za vspešno. Ozdravim pozitivno želodečne bolezni, pljučna, na jetrih in ledvicah ne glede kako stara je bolezen.

Tajne moške bolezni zdravim hitro, za stalno in tajno. Živčne onemogliosti, slabost, zguba kreposti, napor, zastrupenje in zguba vode. Pljuča, saduho, Bronchitis, srčne bolezni in pljučne zdravim z mojo najnovjšo metodo.

. . . ženske bolezni v ozadju, beli tok in druge zdravim za stalno. — Zastrupljanje in vse druge kožne bolezni kakor prišče, ture, garje, otekline. — Močni tok in druge bolezni. Preišče in svetuje zastoj.

DR. ZINS, 41 SO. CLARK ST., CHICAGO. (Med. Randolph in Lake St.)

Uradauje: od 8 ure zjut. do 8. ure zvečer. V nedeljo: od 9 ure zjut. do 4 ure pop.

ALOIS VANA

— izdelovatelj —

sodovice, mineralne vode in raznih neopojnih pijač.

1837 So. Fisk St. Tel. Canal 1405

Jako važno vprašanje?

"Ali sem že poslal zaostalo računino na "Proletarca"?"

Še ne!

Zdravnik.

Spisal N. Falejev. Poslovenil Jože Zavertnik.

Povsod tihota. Bivala je za vratni celic in se razprostirala doli po stopnicah ječe — mir velike hiše; kot bi kdo vjel zrak in stoji ta in molči . . .

Bolnik se vzbudi in vidi vselej, kedar odpre oči, bele stene in vodilno cev. V vratu ga umčijo bolečine, lučica blišči in pod nogami lesketa rmeno opazovalniško oko z vrat. Oko mežika, je veliko in neumno in gleda v celico in skozi okno, za katerim gineva temna noč.

Ko pa ječanje prodre na hodnike in se prikazujevajo na obrazu bolnika bolestne poteze, zgine oko in vrata se odpro.

Vojak vstopi, dotakne se rame bolniku in zašepeta: "To ne gre! V ječi je treba — molčati. Kaznuje se s poostrenim zaporam."

Ali ječanje ne preneha. Ustnice bolnika se skrižijo in zobje škripajo tako glasno, da stisne vojak ustnice in položi roka na usta.

"Ta je zopet . . . Kedar se zbudi! — je tih, kedar zaspi — pa je. To ne gre . . . Tu je ječa . . . Silno se dvigajo prsi bolniku in ječi so obrvi.

"Slušite . . . gospod . . . Obrnite se! Vi stokate in ječite, ker ležite slabo."

Bolnik odpre oči in njegov obraz zareži.

"Koliko je ura? Kje sem . . . ?" "Tretja menjava straže. Blizo štirih."

Bolnik opazuje vojaka, kot da ne razume, kaj hoče. Vojak se prestopa z noge na nogo, neve, kako stopati in boji se obstati. Za trenotek gledata drug drugemu v oči.

"Tu se dobi v jutro čaj iz melise," spregovori vojak. "Zdravnik je to zapovedal, za bolezn . . . Tudi vi ga dobite. Odleglo vam bo . . ."

"Melisa . . ."

"Da . . ."

Še le sedaj se spominja vojaka, da ne sme govoriti s "političnimi kaznenci". Privzdigne brado, naježi obrvi in stopi na hodnik.

"Povelje se glasi: molčati! Tukaj je ječa."

Vojak zgine za vrati in takoj prične zopet lesketati in preiskavati rmeno oko, kot bi se hotelo zabosti v možgane.

2. Bolniku je boljše. Bolečina je odnehala . . . Če bi se le mogel ozreti! Za njim je okno, nizko in nalašč visoko. Ali njega vežejo obveznice, rane. Obrča oči nazaj, pa ne vidi nič kot strop, sivo čumato.

Če bi se mogel ozreti in videti le košček neba, ne pa vedno zemljo z njenimi mrtvimi lučicami. Da bi le nekrat svetovi občutili, tam kjer poneha človeško, kjer ni rmenih oči, obveznice, bolečin . . . Kdor se briga, da na velikem telesu — zemlji — leži in trpi mikro-skopiočno majhno bitje.

3. Zjutraj vstopi zdravniški pomočnik v celico, za njim pa paznik.

"Ali je spal?" vpraša tiho pomočnik. "Blodil?"

"Spal je slabo. Po noči je bil razburjen in škripal je z zobmi." "Živčna razburjenost." Pomočnik se pripogne na postelj, prime za roko in šteje udarce žile.

Bolnik odpre oči in jih takoj zopet zapre.

"Slab je . . . Zgubil je preveč krvi."

Vojak hoče nekaj reči, pa le maha z roko in stoji trdo kot čok: zdravnik vstopi v celico.

"Zdaj spi," pravi pomočnik. "V noči je pa stokal in blodil."

"Tako, tako . . . To ni dobro, to je slabo . . . Odveži obvezo!"

Mejtem, ko pomočnik odvezuje obvezo, se zdravnik prime za lice, kot bi imel zobobol, in gladi si čelo.

V začetku bela, potem rjava in nazadnje rdeča obveza pade na tla in se pred nogami pomočnika zvije v klopčič. Pomočnik jo sune z nogo do vrat. Zdravnik gleda za njo, skomigne z rameni in prične preiskovati rano: iz rane kaplja, videti je rdeče mišice, kite in kost.

Bolnik zaječi. Na njegovem obrazu, blizu blišče modri madeži, krvi prazne ustnice se pa stekajo. Zunaj je svitloba, in vsled

tega se prikazeva spodnji del obraza teman in mrtev.

Zdravnik preiše rano. Mejtem se obudi življenje v ječi, čujejo se glasovi, voda teče po ceveh, škornji se drsajo, kriči se in zvoni.

Zdravnik kalijo pogled rdeče sence, njegove roke preiskujejo nervozno bolnika. Vstane in stopi v teman kot.

"Obvezi ga," reče pomočniku. "Danes ne morem."

Pomočnik počene in prične počasi z obvezo.

Bolnik ječi in stoka glasno, zdravniku pa je, kot bi nekaj zapretalo v njem.

"Previdno!" Pomočnik vzdihne.

"V bolnico mora. Potrebuje oskrbe. In tu . . ."

"V bolnico praviš?" Zdravnik premišlja. "Treba bo prositi ravnatelja."

Začuje se ponovno stokanje. Pomočniku omahne roki; obveza visi doli.

"Bodi previden . . . Zakaj se vznemirjaš?"

Zdravnik maje glavo, pristopi h postelji in ga prične obvezavati.

"Le miruh, miren bodi . . ."

Bolnik ni prišel več k zavesti. Napočil je dan; zunaj vihira belo sneženi vihar. V celici se pa razprostira vonj močnih zdravil . . .

4. Pomočnik je pobral orodje in stopa skozi vrata. Za njim prihaja zdravnik, glavo ima povešeno. Ko zaskripje ključavnica, obstane, o koli ustnen mu zaigra skrivnostnih smeh.

"Zakaj to?"

"Ukazite — ?"

"Zakaj zapirate, vprašam?"

"Celice morajo biti vedno zaprte. Izvzeti so le slušaji, če —"

Zdravnik ve, kaj mu bo paznik povedal, da so jetniške celice tukaj, da jih zapirajo, a vseeno ga prekine:

"Zakaj zdaj zapirate?"

Vojak molči.

"Torej ostane zaprta?"

"Na povelje . . . po predpisu."

"Ah! Moram ga videti! Odpri!"

Vstopi z nova v celico. Pa ne več zakaj. Zopet vidi dvojice sene mesto oči. Odide zopet na hodnik in smešljaje posluša, kedar bo zaskripal zapah.

"Ti meniš, da v bolnico?" je zdravnik vprašal ranocelnika. Treba bo povedati ravnatelju."

(Še pride.)

ZNAMENJE V SILI.

Spisal Rud. Greinz. Predelal J. Z. (Konec.)

Tone se je popraskal za ušesi in potegnil iz žepa kratko pipico, v kateri je bilo še malo tobaka. Tone je parkrat potegnil dobro, Ljubljanečan je pa pričel kašljati.

"Kakšen gnoj pa pušite?" je vprašal ogorčen.

"Klobaso," se je režal Tone.

"Nehajte, smrdi grozno. Sploh je pa ta kupej za nekadišce."

"Ali ne smem kaditi?" je po-prašal Tone.

"Ne!"

Tone je zopet potrpežljivo vtaknil pipo v žep. Mejtem je prišel sprevodnik z vozni listkom in Tone je stokajoč odšel denar, potem se pa zvedavo, kot bi mu odleglo pri sreč, ozrl po kupeju.

V kupeju je bilo marsikaj, kar je bilo vredno občudovati. Nakrat je obviselo njegovo oko na škatlici na steni, na kateri je bilo nekaj zapisanega.

"Kaj pa je to le?" je vprašal zvedavo.

"To je znamenje v sili!" je odgovoril drug gospod, kterega je bilo soditi po govoricu in obleki, da je obrtnik iz Kranja.

"Na známeje v sili se pritisne, raztrga se tale papir, če se nekaj potrebuje."

"Kaj, pritisniti je treba?" je rekel Tone in hotel je takoj poskusiti."

"Opustite to," mu je prigovarjal Ljubljanečan.

Tone se je vsedel, pa zrl na znamenje v sili.

"Kako je pa treba pritisniti?" je Tone po kratkem molku vprašal gospoda iz Kranja.

"Ti pritisneš na ta le papir, ki se pretrga in vlak se pa vstavi," mu je pojasneval obrtnik.

"Če le res obstane?" je vprašal Tone. "Kaj pa potem?"

"No, potem pa pride sprevodnik in te vpraša, kaj hočeš," ga je podučeval obrtnik.

"Ti zlomek," je klet Tone in se zarezal hudobno. "Tega mi pa ni povedal ta zlodij železničar. Pritisnem naj na papir in vlak se bo vstavil na Otočah!"

"Seveda," mu je pritrjeval obrtnik. "Pritisniti moraš in vlak bo vstavil."

Ljubljanečan je ogorčeno pogledal obrtnika. Najbrž se mu je dozdevalo premalokostno, da bi se vmešal v pogovor in skril je svoj obraz za časnikom.

"Ali je pa tudi tiskano tam gori, da lahko pritisnem, kedar hočem?" je vprašal Tone po kratki pavzi.

"Da, da. Saj lahko čitaš," mu je odgovoril obrtnik.

"Ne, tega ne znam čitati. To je slovensko. Poznam le stare kranjske črke," je spregovoril Tone.

V Kranju se je obrtnik poslovil pri Tonetu in zapustil vlak. Tone je sedel nasproti Ljubljanečanu in pazno zrl v noč.

Ko je vlak priprhal v Podnart in je Tone zagledal plat, ki se dviga slikovito ob levem bregem Save, je postal razburjen. Ko je na to vlak zapustil postajo in vozil preko ogibališč, bi bil kmalu padel v naročje Ljubljanečanu.

"Sedite vendar!" je jezno dejal Ljubljanečan. "Saj imate čas!"

"Zdaj bom kmalu doma," je odgovoril Tone.

"Neumnost," je rekel Ljubljanečan.

"Zapustim vlak na Otočah," je siknil Tone in pazno gledal skozi okno, roko je pa stegnil proti škatlici na steni.

"Vi, menda ne bodete —"

"Bom, bom, drugače pa vlak ne vstavi."

"To ne smete! To je prepovedano"

Tone ga ni poslušal. Roko je imel stegneno, v luninem svitu se je pa prikazal ozek, lesen most preko Save.

Ljubljanečan je postal nervozen. "Sedite vendar, ker bodete padli na mene."

"Že pazim," je zagodrnjal Tone.

"Čujete! Ne smete pritisniti! To je ostro prepovedano!"

"Ne verjamem! Tu gori je tiskano."

"Ne! Tu je tiskano, da smete le v največji potrebi pritisniti."

"Vidiš," se je nasmajal Tone in okno mu je zaskrilo. "Zdaj potrdiš sam. Ali ni to potreba, če moram zapustiti vlak."

"Ne, to ni potreba!"

Tone je vrgel bisago čez ramo in stegnil zopet roko.

"Bodite vendar pametni!"

Zdaj več potnikov hoče zgrabiti Toneta, ki je na vse strani deli krepke udarce.

"Mir, gospoda!" se oglasi revizor. "Ta je miren in pošten kmet. Ta ni zvršil roparskega napada!"

Obrne se proti Ljubljanečanu. "Vprašam vas zadnjikrat, zakaj ste dali znamenje? Nas ne bodete vlekli za nos! Gospod, nosili bode-te posledice!"

"Nisem, pa nisem—" vpije Ljubljanečan v sveti jezi.

"Pritisnil sem jaz," mirno pojasni Tone.

"Zakaj?" zarjove vlakovodja. "Ker bi šel rad ven!"

"To pa ne gre," se zadere revizor.

"Zakaj ste pa dali tiskati, da se sme pritisniti?"

"Tega ni gori," seže vmes revizor.

"Seveda je gori," odgovori Tone.

"Ali ste ga vi podučili, da naj dá znamenje?" vpraša revizor Ljubljanečanu.

"To si prepovem," ogorčen spregovori Ljubljanečan. "Zahtevam knjigo za pritožbo. To je nečuvstvo!"

"Ta gospod mi je še branil," pojasnjuje Tone. "Pa ni pomagalo!"

"Sunil me je v trebuh," jezno poroča Ljubljanečan.

"Vas bodo zaprli," tolmači vlakovodja Tonetu.

"Oha," odgovori Tone. "Zdaj bom zapustil vlak. Vi mi morate dovoliti to. Tako mi je povedal gospod, ki je zapustil vlak v Kranju. Rekel mi je, da naj pritisnem ako hočem ostaviti vlak."

"Kdo je bil ta gospod?" vpraša revizor.

"Fin in uljuden gospod," pojasni Tone.

"Šaljivec," trdi Ljubljanečan.

"Ime?"

"Nevem!"

"Ga tudi ne poznam," pravi Tone in hiti proti vratom, ko opazi, da so odprta. Nakrat je bil zunaj.

Čuvaj na Otočah je slučajno poznal Toneta. Po daljšem razgovoru so ga spustili in zapisali njegove ime. Revizor je kništural, da je vlak napravil 10 minut zamude.

Vlak se je zopet pričel pomikati naprej, železniško osebje pri vlaku je pa Toneta proklelo do zadnje kosti.

Za te kletvice se pa Tone ni zmenil. Snel je klobuk z glave in mahal lokomotivi in vlaku. Ko se je pa prikazal srčiti obraz Ljubljanečana ob odprtem oknu kupeja, je pa Tone glasno dejal sredi ropota koles in pihanja lokomotive:

"Nič za slabo, gospod! Srečno!"

Vsa zadeva se je kasneje še enkrat ponovila v malem pri okrajnem sodišču, kamor ga je naznanila železniška uprava. Sodišče je oprostilo Toneta, ker se ni dalo dokazati, da je z hudobnim namenom vstavil vlak. Pravega kriveca pa nimajo še danes.

Glavno pravilo.

Da si življenje olajšamo in podaljšamo, moramo slediti glavnemu pravilu, to je, opuščati vsako nezmernost, pa naj se imenuje kakorkoli. Vsaka nezmernost zapušča posledico tu ali tam v telesu, ampak navadno je želedec, ki trpi.

Bolečino ali težo začutimo v njem, jed nam ne diši, skratka, nič nam ni prav. Potem je potrebno, privoščiti želedu popoln počitek ter uživati Trimerjevo ameriško zdravilno grenko vino. To zdravilo podeli nove moči onemoglim organom, izpodbudi zleze k novi delavnosti ter usposobi telo prejmatu in prebavljati tečno hrano. Uživati bi ga morali, kadar koli se počutimo slabe, utrujene, potrte, ob izgubi slasti in ob neprebavnosti. To zdravilce lahko prenaša najobčutnejši želedec, ker ne vsebuje niti najmanjše primesi kacega škodljivega leka ali zelišča. V lekarnah. Jos. Triner, 1333-1339 So. Ashland Ave., Chicago, Ill. Krasni stenski koledarji za 10 et. v znamkah.

Aka hočeš dobro naravno vino piti, oglasi se pri

JOS. BERNARD-U

1903 Blue Island Ave. Telefon Canal 842 CHICAGO

Pri njemu dobiš najboljša kalifornijska in importirana vina.

ROJAKI v Waukeganu!

Ce kočete-piti dobre pijače in se zabaviti po domače pojditte k B. Mahnich-u, 714 Market Street, Waukegan. Pri njemu je vse najbolje. Kdor ne vrjame, naj se prepriča.

Slovenec in Hrvatom priporočam svoje moderno brivnico. FRANK ZORNJAK, 1837 So. Centre ave., Chicago, Ill.

Najboljše in najfinejše obleke so po niski ceni na prodaj pri H. SCHWARTZ, 16-18 N. Halsted St., Chicago. Velika zaloga klobukov, čepic, čelveljev, perila in kovčkov. Kdor kupi za pet dolarjev, dobi darilo.

Prehlajenja se lahko iznebite in bolečine v vratu ter v prah minejo takoj, če se napravi par močnih drgnjenj s "Pain Expeller", kakor je popisano v knjižici, v kateri zavijta steklenica. Sredstvo se lahko kupi v Ameriki v aleherni lekarni za 25 centov steklenica, treba pa je paziti na to, da je varstvena znamka s sidrom na kartonu in na steklenici.

Podpisana se priporočava Slovenecem za mnogobrojen obisk, ker imava na razpolago do brogostilno in dvorane. Šajnek & Hans, 1802 S. Centre Ave. Chicago, Ill.

M. A. Weisskopf, M. D. Iskusen zdravnik. Uraduje od 8-11 predpoldne in od 6-9 zvečer. 1842 So. Ashland Ave. Tel. Canal 476 Chicago, Ill.

Valentin Potisek GOSTILNICAR, 1237-1st St., La Salle, Ill. Toči vse, gostilni podrejene pijače inse priporoča rojakom za obličen obisk.

POZOR! Kadar se brijete stopite vedno v brivnico I. razreda, to je pri Louis Polka, 1215 W. 18th St., Thalia Hall Bldg. CHICAGO, ILL.

ZAPOMNITE SI! Zmožnost Angleščine Vam primerno delo dobi. Kako se pa pričete angleščine brez učitelja? Po navodilu: Slovenske Angleške Slovnice, Slovensko Angleškega Tolmača in Angleško Slovenskega Slovarja. Knjiga je tako urejena, da se lahko vsakdo brez velike muje toliko potrebne angleščine privadi.

Knjiga v platno vezana stane samo \$1.— in je dobiti pri V. J. KUBELKA, 538 W. 145 th. St. New York, N. Y. Pišite po cenik knjig!

SE LI BRIJETE SAMI? Mi Vam oferiramo britev za \$2.00 izdelane iz najboljšega materiala, ki se prodaja za \$4.00. Te nam zagotovi in prinese 100 novih odjemalcev k tisočim drugim, kterim smo prodajali od leta 1876—to je 33 let pod trdko Jos. Kralj. Vsi ti so iznašli, da so naše britve iz najboljšega materiala in da jih najbolj radovolje. Vsaka naših britev je garantirana in mi damo v slučaju, da ni komu britev po volji, damo popolno zadovoljenje dotičniku. Nihe ne more oceniti britve predne je ni rabil. Ker vemo, da so naše britve dobre, jih lahko tudi garantiramo. Cena tom britvam je le \$2.00. Brusimo tudi stare britve, za kar računamo 25c. za Chicago. Za izven mesta je plačati 5c več za poštnino.

JOS. KRAL, 1147 W. 18th Street, CHICAGO, ILL.

Dr. Wm. A. Lurie, IZKUSEN ZDRAVNIK. Ordinuje: Auda's Drug Store, 631 S. Centre ave., od 11-12 po dnevi. Drugi urad: 100 State St., Room 210, od 4-5 ure popoldne, izvzemai nedelje. Stanovanje: 2757 W. 22nd Street. Telephone, Canal 859.

DR. RICHTER'S "PAIN-EXPELLER" Kaj ti koristijo močne mišice, če trpiš na revmatizmu. PAIN-EXPELLER dobro vdrgnejen, ti takoj olajša bolečine in odstrani njih vzroke. Po \$1.00 in \$2.00 v vseh lekarnah. F. Ad. Richter & Co., 215 Pearl St., NEW YORK. Pasite na varstveno znamko s sidrom.

Joseph Kratky, 1645 W. 21st Pl., Chicago, Ill. Izdelovalec najfinejših cigar vsake vrste. Na debelo in drobno.

Sveži kruh in fino pecivo dobiti vedno v hrvatsko-slovenski pekarni Curiš i Radakovič, 1458 So. Centre Ave. Vsi tudi na dom CHICAGO.

POZORI SLOVENCII! POZORI! SALOON s modernim kerizliččen Sveže pivo v sodčih in buteljkah in druge ravnostne pijače ter usižaje smodke. Potniki dobe šeeno premoščije za nisko ceno. Postrežba točna in izborna. Vsem Slovencem in drugim Slovanom se tople priporoča

MARTIN POTOKAR, 1625 So. Centre Ave. Chicago

POZOR! Podpisani naznanjam rojakom v Chicagi in okolici, da sem odprl novi saloon na 825 Blue Island Ave. Točim dobro pivo, vino in dobro visko. Se priporoča

John Miadur, 2236 So. Wood St. Chicago

Leopold Sattler ODVETNIK v kazenskih in civilnih zadevah. Auto Phone 6065. Office Phone Main 3065. Residence Phone Irving 4178

URAD: 27 METROPOLITAN BLOCK. Sevaromsp. ogel Randolph in La Salle ulice. Stanovanje: 1217 Sheridan Road.

HALO! HALO! Kam pa? — Na sveže pivo in čabo dobrega vina k Frank Miaduru, 1832 S. Centre Ave.

tam se bomo imeli po domače." To je pogovor s ceste, ki priča o našem saloona. Frank Miadur, 1832 S. Centre Ave., Chicago.

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D. Zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik. Izdravniška preiskava brezplačno—plačati je le zdravilo, 1924-26 Blue Island Ave., Chicago. Za dne ure: Od 1 do 3 popol. Od 7 do 9 zvečer. Izven Chicaga živčeti bolniki naj pišelo slovenski.